

דברי זכרון תורה יפתח

לעילוי נשמת הנער יפתח בן יהודה ז"ל

גליון ב'

פרשת בהרי"ב חוקותי

כ"ד אייר ה'תש"ע

דבר תורה נקודתי

השבת אנו קוראים את פרשות "בהרי"ב ו"בחוקותי". בפרשת בהר אנו לומדים על דיני שמיטה ויובל. כשמתייחסת התורה לדינים אלו היא אומרת: **"כי גרים ותושבים אתם עמדי"**. האדם בא לעולם 120 שנה, הנשמה יורדת לכאן ועושה את שליחותה, אולם מגיע הזמן בו האדם משיב את נשמתו לבוראו. לעיתים אנו חושבים ש"נחיה לנצח"; אנו שוכחים כי אנו יצורי חומר, ובבוא הזמן נשוב אל העפר ממנו באנו.

בורא עולם נתן לנו את מצוות השמיטה. בשנה השביעית אנו עוצרים את החיים שלנו, מפסיקים את מרוצת החיים ומפקירים את אדמותינו. מבינים אנו לפתע כי השמיים והארץ שייכים הם לה', ואנו באנו לכאן לתקופה מוקצבת. ה"קורס" שאנו עוברים בשנת השמיטה ויובל, "מעמיד אותנו במקום". אנו נזכרים שוב שאומנם אנו "תושבים" בעולם הזה, אך למרות הכל אנו "גרים". נמצאים כאן לתקופה קצובה, שתסתיים בבוא העת. תובנה זו נותנת לחיים משמעות רבה הרבה יותר, ומאפשרת לנו לנצל אותם ביתר יעילות.

דבר תורה מקיף

השבת נקרא בעז"ה את פרשות "בהרי"ב ו"בחוקותי" החותמות את חומש ויקרא. פרשת "בהר" נקראת כך על שם הפסוק הראשון בפרשה: **"וידבר ה' אל משה בהר סיני"**. לאחר מכן אנו למדים על דיני שמיטה ויובל, ריבית והלוואות וכו'. שאלה מתבקשת היא מדוע התורה מציינת כי דברים אלו נאמרו בהר סיני, והלא כל התורה כולה נאמרה למשה בסיני? לשאלה זו כבר התייחסו גדולי הפרשנים בכל הדורות, ואנו נציע בעז"ה דרך נוספת לביאור העניין. שאלה מעניינת נוספת היא מדוע שם הפרשה נקרא: **"בהר סיני"**. התייחסנו בעבר לכך שישנה משמעות עמוקה לשמות הפרשות, וצריך להבין מהי הסיבה לכך שפרשתנו נקראה על שם מעמד הר סיני. בהמשך הפרשה, התורה מלמדת אותנו על דיני שמיטה ויובל. במשך שש שנים האדם עובד בשדה: חורש וזורע, קוצר ומעמר – 6 שנים של עבודה מאומצת בכדי להביא פרנסה לביתו. אולם, כשמגיעה השנה השביעית – ה"שמיטה" התורה מצווה על האדם לנטוש את אדמתו. על האדם להפקיר את כל התבואה הנמצאת בשדה, ובמשך שנה שלימה נאסר עליו לעשות פעולה שאינה מיועדת לשימור מצבו הקיים של שדה, אלא להביא לשיפור או התקדמות. בורא עולם מבטיח לבני ישראל כי בשנה השישית שדותיהם יניבו תבואה המספיקה לשלוש שנים: השישית, השביעית והשמינית.

בכדי להבין במעט את עניינה של השמיטה, נקדים הקדמה קצרה. ייחסו של האדם אל החומר הוא נושא מורכב ומסוכן. חקלאי העמל למען שדהו וזוכה לברכה בתבואה עלול להתמלא בגאווה: **"ורם לבבך ושכחת את ה'"**, **"וישמן ישרון ויבעט"**. יתכן מצב בו האדם יחשוב כי בכוחו ובעוצמת ידו עשה את החיל הזה. האדם עלול להתגאות, ולשכוח כי ה' הוא הנותן לו כח לעשות חיל. בידו נפש כל חי, והוא מפליא לעשות למען כל אחת ואחד ולספק לו די מחסורו. עיקר גאוותו של האדם על מלאכתו. על ביתו ושדהו, על אדמתו ותוצרתו. גאה האדם בהצלחותיו, ושומר הוא בקנאות את הרווחים שהרוויח.

מצב זה מסכן את שלמותו של עם ישראל. יהודי השוכח את ה' ומתנתק ממנו, נוטש הוא את מקור החיים שלו. אדם כזה יכול לזקוף לזכותו את כל ההצלחה ובכך לגדוע את הקשר האמין בינו לבין בורא עולם.

בנוסף, מציאות כזו עלולה להוביל לסכנה קיומית לעם ישראל ולטרפד את תפקודו כאומה. אדם המתמקד בהצלחותיו הוא, כל כולו שרוי בד' האמות הפרטיות שלו ותו לא – אינו יכול לתפקד כחלק מעם ה'. הרחבנו פעמים רבות על כך שעם ישראל מאוחד הוא, כוחנו הגדול הוא בכך שאנו שומרים על מרקם אחיד, על שלמותה של האומה, הגיבוש והדאגה ההדדית. התנהגות אנואיסטית יכולה לנתק את האדם מבני עמו ולסכן את מצבו החברתי של העם.

הזמן הגדול בו בני יעקב נהיו לעם הוא מתן תורה. מיליוני יהודים עמדו סביב הר סיני – כאיש אחד בלב אחד, בלב נרגש אמרו: **"נעשה ונשמע"** – ובכך ביטאו את אמונתם העזה בבורא עולם. הסברנו בעבר כי האחדות הגדולה כעם, וההסכמה לקבל את דבר ה' בשלמות נובעות מכך שעם ישראל הבין בדיוק את מטרתו. עם ישראל התאחד כולו תחת שלטון ה', ובכך אפשר את מתן תורה.

בדיני שמיטה ויובל מלמדת אותנו התורה עיקרון חשוב מאין כמותו: עם אחד אנחנו, גורלו של האחד קשור בגורל האחר, אנו מצליחים ביחד ונכשלים ביחד, אולם בכל מקרה – אנו יחד.

מצב של קיבוציות מוחלטת אינו אפשרי. צבירת המון העצמית והאפשרות להתקדם היא שנותנת לאדם את המרץ להמשיך, ואת הדחף לעשייה. אנו רואים בחוש מה קרה למרקסיזם ולקומוניזם שניסו ליצור כלכלה אחידה. אולם כמו שאמרנו קודם, מצב בו כל אחד ואחד דואג לעצמו בלבד איננו הגיוני. אדם הדואג לעצמו שוכח את מקומו כחלק מעם, ועלול זקוף את הצלחותיו לעצמו ולא לבורא עולם.

לכן מצווה אותנו התורה על דיני שמיטה ויובל. האדם חי את חייו הרגילים במשך 6 שנים, דואג לעצמו ולפרנסתו. אולם כשמגיעה השנה השביעית שבה ומודגשת העובדה שעם ישראל עם אחד הוא. גורלנו קשור זה בזה, וכולנו תלויים ברחמי של בורא העולם הנותן לכל בריה ובריה די מחסורה.

בשנה השביעית כל יהודי ויהודי עוזב את אדמתו. הוא מקדיש את הזמן ללימוד תורה ולהתעסקות במשפחה, בהודאה לה' על העבר וההווה ובמחשבה על העתיד. נותן אדם את דעתו לצרותיהם של בני עמו, לקשיים שלהם כמו גם להצלחות. שנה שלימה של התעסקות במאחד ולא במפריד, במשותף ובמחובר, בטוב וביפה. שנה אחת בה כולם חוזרים למצב של ערב קבלת התורה – מצב בו כולם שווים לפני בורא עולם. כולם מאוחדים, כאיש אחד בלב אחד, כולם נמצאים ללא הון אישי אולם כולם עשירים ומאושרים – עם אחד אנחנו, בני אל חי.

לאור דברים אלו מובן מדוע התורה מזכירה את העובדה שדינים אלו נתנו בסיני, ומדוע אף לקחה את המילים **"בהרי"ב"** כשם הפרשה. המצב שהיה טרום-קבלת התורה, מצב של אחדות ושלמות אל-מול דבר ה', הוא המצב שאליו אנו חוזרים בשמיטה ויובל והוא ה"כותרת" של הדינים הנאמרים בפרשה.

מסר חשוב נישא עימנו מדברים אלו, רושם עז תעשה עלינו חתימתו של ספר "תורת כהנים". הזכירה כי אנו עם אחד, כולנו בנים לאומה קדושה, אומתו של בורא עולם. לקח חשוב מאוד כמותו ניקח מפרשות השבוע, הזכירה כי אנו תלויים ברחמי ובחסדיו של בורא עולם, והעובדה שאנו תמיד צריכים לדאוג למצבם של שאר בני ישראל.

שבת שלום,

אביעד חזני